

ІННОВАЦІЙНІ ВІДНОСИНИ ТА ВІДНОСИНИ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ — СПІВВІДНОШЕННЯ ТА СИСТЕМНА ВЗАЄМОДІЯ

Юлія Атаманова,

доцент кафедри господарського права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (м. Харків), провідний науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності АПрН України, кандидат юридичних наук

Різноманітні суспільні відносини виступають безпосереднім об'єктом правового впливу, внаслідок чого набувають правового характеру та виокремлюються в особливий їх різновид — правовідносини. Останні фактично є юридичною формою інших соціально-економічних відносин, а тому відносяться до похідних, надбудовних категорій. Таким чином, соціально-економічні відносини набувають форми правовідносин, які виступають як ефективний засіб не лише закріплення, а й удосконалення суспільних, в тому числі, економічних зв'язків [1; с. 352], саме тому становлять центральний елемент будь-якого механізму правового регулювання.

Обраний державою курс на перехід до інноваційної моделі економіки припускає наявність ефективного механізму правового регулювання відносин, що складаються у зв'язку із впровадженням інновацій в межах національної інноваційної системи, яка виступає власно генератором інновацій у країні. На даний час у вітчизняній юридичній науці фактично відсутні комплексні правові дослідження проблеми сутності та системи відносин в інноваційній сфері — вони, як правило, частково розглядаються при дослідженні інших питань здійснення інноваційної діяльності.

Зокрема, при аналізі інноваційного циклу виокремлюються його етапи за об'єктом та змістом відносин, які у цей час складаються (О.Д. Святоцький, П.П. Крайнев, С.Ф. Ревуцький, Д. Висоцький); при висвітленні проблем діяльності технопарків визначаються найбільш невирішені та спірні питання їх взаємовідносин з контролюючими органами (Л.В. Таран); при вивченні особливостей правового статусу компаній з управління нематеріальними активами зазначаються специфічні ознаки останніх як об'єктів господарського обігу (Д.К. Александров); при дослідженні завдань та механізмів державного регулювання, в тому числі інноваційної діяльності, встановлюється зміст правовідносин між суб'єктами інноваційної діяльності та органами державної влади (Ю. Гоптаренко, Д.В. Задихайло).

Однак у вітчизняній юридичній науці відсутній єдиний підхід до визначення інноваційних відносин. Крім того, не з'ясовано їх співвідношення з іншими відносинами, які виникають у процесі організації та здійснення інноваційної діяльності, не досліджено систему відносин в інноваційній сфері в цілому. Фактично відсутні комплексні правові дослідження поставлених питань. Слід погодитися із зауваженням В.Н. Лопатіна, яке стосується

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

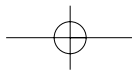

відносин в інформаційній сфері, але є справедливим, на наш погляд, і щодо інноваційних відносин — автором зазначається, що відсутність єдиних підходів у визначенні структури суспільних відносин в інформаційній сфері для їх наступного відображення та регулювання в системах права та законодавства призводить до невірних спроб "діяти навпаки", тобто "підганяти" ці суспільні відносини під діючі правові норми. Це може призвести до подальшого відриву законодавства від реального життя та зростання його неефективності [2; с. 150]. Ч.М. Азімов, досліджуючи ще у радянські часи договірні відносини в галузі науково-технічного прогресу, звертав увагу на інше значення дослідження таких відносин — на можливість, з одного боку, застосувати певні норми права до однорідних відносин, і з іншого — уникнути зайвої правової регламентації відносин, сутність яких цього не потребує [3; с. 21]. Таким чином, *комплексне правове дослідження відносин, які складаються в інноваційній сфері, є актуальною проблемою не лише з теоретичних міркувань у зв'язку з наявністю відповідної прогалини в науці господарського права, а й має практичне значення. Її вирішення потребує, перш за все, вивчення, систематизації та надання правової кваліфікації відносинам в інноваційній сфері, що і є завданням даної статті.*

Інноваційні відносини, що складаються у зв'язку зі створенням, розповсюдженням та реалізацією інновацій, становлять ядро всієї системи відносин, які виникають в інноваційній сфері, однак не вичерпують їх. Реалізація інноваційного циклу та успішне впровадження інноваційних продуктів як інновацій здій-

снюється завдяки функціонуванню національної інноваційної системи, що охоплює комплекс економічно взаємодіючих наукових, інноваційних організацій та інституційних структур, які забезпечують виробництво, практичне застосування та комерціалізацією наукових знань та технологій у межах національних кордонів. Цілями функціонування національної інноваційної системи є: забезпечення соціально-економічного розвитку держави за рахунок використання власних інтелектуальних ресурсів, інтелектуального потенціалу нації; підвищення рівня її конкурентоздатності на світовому ринку за рахунок винайдення та розроблення нових ідей та їхнього активного впровадження в різних сегментах економіки країни.

Відносини, пов'язані з розробкою, створенням, комерціалізацією та впровадженням інноваційних продуктів як інновацій, фактично є проявом функціональних зв'язків національної інноваційної системи, які забезпечують взаємодію всіх її елементів, та опосередковують взаємодію системи із зовнішнім оточенням, об'єднують її з іншими утвореннями в системі вищого порядку. Такі відносини можуть складатися щодо грошових коштів, інформації, виконання робіт (науково-дослідних, дослідно-конструкторських, технологічних на ін.) або надання послуг (зокрема, освітні послуги, послуги з професійної підготовки, надання консультацій, послуги з оцінки нематеріальних активів тощо), а також щодо самих результатів інтелектуальної та інноваційної діяльності, в тому числі інноваційних продуктів, які здатні виступати у господарському обігу як самостійний товар. З правової точки зору функціональні зв'язки є відносинами, які виникають між суб'єк-

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

тами господарювання щодо різних об'єктів у зв'язку із створенням, впровадженням та обігом інноваційних продуктів з метою забезпечення реалізації останніх як інновацій та стають предметом правового регулювання. Зв'язки щодо передання, обміну об'єктів інтелектуальної власності та інноваційних продуктів утворюють в економічному аспекті інноваційний ринок, а своє правове оформлення отримують у вигляді зобов'язальних відносин.

Відносини, пов'язані з розробкою, створенням, комерціалізацією інноваційних продуктів та їх впровадженням як інновацій, складаються в рамках національної інноваційної системи на декількох рівнях: (1) на рівні здійснення інноваційної діяльності (реалізації інноваційного циклу), (2) на рівні функціонування інноваційної інфраструктури, (3) на рівні функціонування інноваційного ринку. Іншими словами, у системному вигляді *відносини в інноваційній сфері можуть бути представлені таким чином: 1) відносини, які виникають при реалізації інноваційного циклу; 2) відносини, які виникають при взаємодії з інноваційною інфраструктурою; 3) відносини, які складаються на інноваційному ринку.*

Перша група відносин складається у зв'язку з безпосередньою реалізацією інноваційного циклу, організацією та здійсненням інноваційної діяльності, що вимагає проведення цілого комплексу наукових, технологічних, організаційних, маркетингових, фінансових, юридичних та інших заходів. Протягом окремого інноваційного процесу виникають різнопланові відносини, пов'язані зі створенням об'єкта інтелектуальної власності, його доведенням до придатного для використання як інновації стану (до стану інно-

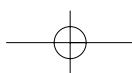
ваційного продукту), впровадженням інновацій та виготовленням інноваційної (інноваційномісткої) продукції. Вони можуть бути представлені таким чином:

а) відносини щодо створення об'єкта інтелектуальної власності, який надалі становить основу інновації. Зокрема, до них належать відносини щодо виконання науководослідних робіт, надання їх результату правової охорони як об'єкта інтелектуальної власності, відносини щодо володіння та використання прав на такий об'єкт;

б) відносини щодо доведення об'єкта інтелектуальної власності до стану інноваційного продукту. Вони охоплюють відносини з розробки інноваційного проекту, виготовлення дослідних зразків та партій продукції, проведення проектно-конструкторських робіт, оформлення технічної документації й інші. Тобто відносини, що виникають в процесі здійснення безпосередньої інноваційної діяльності;

в) відносини щодо впровадження інновацій у виробничій сфері. Це відносини щодо налагодження серійного виробництва та авторського супроводу, відносини, що складаються при реалізації інновації у виробничому процесі та випуску інноваційної продукції. Вони можуть доповнюватися відносинами, пов'язаними з використанням майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності, що становить основний елемент інновації (ліцензійні відносини, відносини щодо передання виключних прав на об'єкт інтелектуальної власності).

Таким чином, відносини, що виникають протягом здійснення інноваційного циклу, досить різноманітні. Вони складаються щодо різних об'єктів, між різними суб'єктами,

тобто характеризуються багатооб'єктністю та неоднорідним суб'єктивним складом. Як справедливо зазначає М.В. Волинкіна, справа в особливому характері інноваційної діяльності, яка є процесом, де один вид відносин заміщується іншим, так само як й учасники цієї діяльності [4; с. 23].

Не важко помітити, що названі групи відносин фактично становлять зміст самого інноваційного циклу, що дозволяє застосовувати для них загальний термін "інноваційні". Але одночасно не всі з них належать до тих, що складаються протягом здійснення безпосередньої інноваційної діяльності. Оскільки остання розпочинається з моменту прийняття заходів з практичного освоєння, дороблення об'єктів інтелектуальної власності до придатного для їх впровадження стану, тобто з початком діяльності з доведення таких об'єктів до стану інноваційного продукту, то й фактично інноваційними є відносини, що складаються протягом здійснення діяльності з доведення об'єкта інтелектуальної власності до стану придатного до впровадження, створення на його основі інноваційного продукту та його впровадження у вигляді інновацій у виробничий процес чи господарську діяльність.

Таким чином, *інноваційні правовідносини можуть бути визначені як врегульовані нормами права суспільні відносини, пов'язані зі створенням, комерціалізацією інноваційних продуктів та їх реалізацією як інновацій, які виникають у процесі організації та здійснення інноваційної діяльності та закінчуються успішним впровадженням інноваційних продуктів як інновацій*. Інноваційні правовідносини мають комплексний характер, об'єднуючи низку простих, однорідних відносин, які складаються протягом

здійснення інноваційного циклу. Вважаємо, що така особливість інноваційних правовідносин пов'язана з функціональним характером самих інновацій, реалізація яких не може відбутися в рамках будь-яких разових операцій чи правочинів, а вимагає здійснення цілеспрямованої комплексної діяльності із забезпечення їхнього впровадження.

Для відносин, пов'язаних із розробкою та реалізацією інновацій, головне значення належить двом різновидам конституційних суб'єктивних прав: праву на результати інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 54 Конституції України) та праву на підприємницьку діяльність (ст. 42 Конституції України). Одночасна, паралельна реалізація зазначених загальних суб'єктивних прав призводить до виникнення та розвитку відносин з приводу використання об'єктів інтелектуальної власності в реальному секторі економіки шляхом їх доведення до придатного для впровадження стану, впровадження як інновацій та комерціалізації. Поєднання суб'єктивних прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності та на підприємницьку діяльність у єдині засади здійснення інноваційної діяльності, напевно, зумовлює одну з основних особливостей функціонування інноваційної сфери — тісне переплетення, взаємодоповнення та навіть трансформування відносин цивільно-правового та господарсько-правового характеру.

Таким чином, *слід проводити розмежування між безпосередніми інноваційними правовідносинами, що складаються у процесі організації та здійснення інноваційної діяльності, та правовідносинами, які виникають протягом здійснення всього інноваційного циклу, а тому охоплюють крім інноваційних,*

також і правовідносини, пов'язані з проведенням наукової діяльності, створенням та правовою охороною об'єкта інтелектуальної власності.

Відносини, які виникають протягом здійснення інноваційного циклу, належать до відносин горизонтального типу, що складаються між суб'єктами господарювання (в тому числі, суб'єктами інноваційної діяльності), а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин, які залучені до сфери здійснення інноваційної діяльності. Іншими словами, вони належать до категорії господарсько-виробничих відносин. Однак при здійсненні будь-якої господарської діяльності виникають відносини не лише горизонтального типу, а й відносини вертикальні, тобто організаційно-господарські відносини, які згідно з п. 6 ст. 3 ГКУ складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю. Держава, будучи публічно-правовим утворенням та виконуючи інноваційну функцію, здійснює через органи управління керівництво діяльністю суб'єктів господарювання, що залучені до інноваційних процесів. У такому випадку органи державної влади та місцевого самоврядування виступають як носії організаційно-господарських повноважень та виконують функції управління господарською діяльністю в інноваційній сфері. Але слід розрізняти випадки, коли держава виступає з іншими повноваженнями: зокрема, нею здійснюється фінансування перспективних інноваційних проєктів, запроваджується система державних замовлень на інноваційну продукцію та технології, можуть створюватися спільні з приватними інвесторами інноваційні підприємства. У такому разі держава виступає як

учасник інноваційних відносин горизонтального типу, тобто не як носій владних повноважень, а як рівноправний партнер з іншими суб'єктами господарювання, залученими до інноваційного циклу. Наприклад, в інноваційних відносинах держава може брати на себе функції замовника інноваційного продукту та/або інвестора інноваційного проєкту. Слід зазначити, що інноваційні організаційно-господарські відносини можуть складатися не лише з органами державної влади. Вони виникають й при організації та керівництві інноваційними процесами іншими суб'єктами, що наділені щодо суб'єктів господарювання організаційно-господарською компетенцією.

Окрім інноваційних господарсько-виробничих та організаційно-господарських відносин у процесі реалізації інноваційного циклу складаються й такі господарські правовідносини, як внутрішньоорганізаційні. Вони можуть існувати на будь-якій стадії інноваційного циклу — від проведення наукових досліджень та виконання наукових дослідно-конструкторських робіт до впровадження інновацій на виробництві. Особливого значення вони набувають у разі здійснення наукової, інноваційної чи інноваційно-впроваджувальної діяльності крупними підприємствами та організаціями, які мають розгалужену внутрішню структуру. Зокрема це господарські об'єднання та фінансово-промислові групи, діяльність яких спрямована на випуск нової високотехнологічної продукції, підприємства, що мають науково-дослідні лабораторії, підрозділи з патентування та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, виробничі структури.

Таким чином, можна зазначити, що відносини, які складаються у зв'язку із здійсненням інноваційного

циклу, є відносинами господарськими та охоплюють не лише господарсько-виробничі, а й організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини.

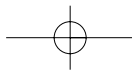
Особливого значення для суб'єктів інноваційної діяльності набуває можливість отримання допомоги у реалізації інноваційного проекту, а також необхідних для цього ресурсів, забезпечення якими або надання доступу до яких є функціями інноваційної інфраструктури. Вона забезпечує просування результатів наукових досліджень, які мають комерційний потенціал, по всьому інноваційному циклу — від розробки до ринкового товару, тобто її діяльність спрямована на створення умов, забезпечення ресурсами, сприяння або полегшення розвитку ідеї, впровадження у реальному секторі економіки. *Відносини, які виникають між суб'єктами інноваційної діяльності та суб'єктами інноваційної інфраструктури, становлять другу групу відносин, які складаються при функціонуванні національної інноваційної системи.*

Інноваційна інфраструктура складається зі взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих систем і відповідних їм організаційних та управлінських підсистем, необхідних для ефективного здійснення інноваційної діяльності й реалізації нововведень [5; с. 7]. Головне призначення інноваційної інфраструктури полягає у підтримці, сприянні, а також ресурсному та організаційному забезпеченні інноваційного процесу (фінансово-кредитному, матеріально-технічному, інформаційному, кадровому).

Згідно із ч. 9 ст. 1 ЗУ "Про інноваційну діяльність" інноваційну інфраструктуру становить сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-

якої форми власності, які надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікаційні, юридичні, освітні) [6]. Відповідно до положень Державної цільової програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009-2013 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. інноваційна інфраструктура складається з виробничо-технологічної, фінансово-економічної, нормативно-правової, територіальної та кадрової підсистем.

Відносини, які виникають між суб'єктами інноваційної діяльності та суб'єктами інноваційної інфраструктури, досить різноманітні. Вони мають різну спрямованість, варіюється їхній об'єктно-суб'єктний склад та зміст. Вважаємо, що до основних видів відносин, які складаються за участю суб'єктів інноваційної інфраструктури, слід віднести: 1) *інноваційно-інвестиційні*, які спрямовані на залучення необхідних для реалізації інноваційного проекту грошових коштів, майна, майнових прав; 2) *інноваційно-інформаційні*, які складаються з метою отримання та використання різного роду інформації, необхідної для успішного впровадження інноваційного продукту як інновації та його комерціалізації; 3) *інноваційно-посередницькі*, які виникають з приводу надання послуг представницького характеру, завдяки яким відбувається поєднання попиту та пропозиції на об'єкти інтелектуальної власності, а також інноваційні продукти; 4) *інноваційно-консалтингові*, об'єктом яких є послуги консультативного, експертного характеру, надання яких потребує спеціальних знань; 5) *інноваційно-навчальні*, які виникають з метою підготовки фахівців або

ПРАВО ТА ІННОВАЦІЇ

отримання спеціальних знань у сфері інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, об'єктом яких виступають відповідні освітньо-кваліфікаційні послуги, та інші.

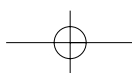
Таким чином, відносини, які складаються між суб'єктами інноваційної діяльності та суб'єктами інноваційної інфраструктури, досить різноманітні. Вони спрямовані на задоволення різних інтересів суб'єктів та стосуються різних об'єктів. Однак об'єднує їх те, що дані відносини пов'язані з організацією та виконанням інноваційних проєктів — забезпечують необхідні умови для винайдення нових рішень, їх розробки, підготовки до впровадження та реалізації як інновацій. Вони носять господарсько-правовий характер, оскільки однією з їх сторін є суб'єкти інноваційної діяльності та спрямовані вони на забезпечення успішної реалізації інноваційного проєкту.

Завданням інноваційної діяльності виступає не лише досягнення певного соціально-економічного ефекту від використання інтелектуального потенціалу, а й отримання прибутку [4; с.22]. Причому, якщо для держави визначальну роль відіграє перший результат такої діяльності на виконання функцій забезпечення економічного розвитку країни та гідних умов життя її громадян, то для суб'єктів господарювання, особливо тих, які впроваджують інновації у виробництво, виконання другого завдання фактично є основним критерієм ефективності реалізації інновацій. Цим пояснюється особлива увага, яка приділяється суб'єктами інноваційної діяльності питанню комерціалізації як об'єктів інтелектуальної власності, так й інноваційних продуктів, що актуалізує потребу правового забезпечення функціонування інноваційного ринку.

Ринок інновацій є досить специфічною сферою економічних відносин обміну, товаром на ньому виступають незвичайні блага — об'єкти інноваційної діяльності (інноваційні об'єкти), а також об'єкти інтелектуальної власності. Особливість такого ринку полягає в тому, що на ньому фігурує не сам продукт, а майнові права на нього. Відсутність фізичної форми створює можливості для досить вільного їх використання без дозволу та навіть інформування володільців результатів інтелектуальної діяльності. Тому розбудова ринку — це питання більшою мірою правової охорони продукту, встановлення на нього виключного права та законодавчих обмежень використання, що з нього випливають [7; с. 56], оскільки в іншому разі, у зв'язку з можливістю вільного доступу до таких благ не виникне та не буде існувати попит, а значить й не складатимуться відносини обміну.

Юридичне вираження ринку отримує через категорію обігу, що складається з численних конкретних актів відчуження та присвоєння товару, здійснюваних їхніми власниками або іншими законними володільцями. Правовим інструментом, що здатний адекватно відобразити та узгодити різні за спрямованістю інтереси товаровиробника (продавця) та споживача (покупця), виступає договір. Він фактично є правовою формою економічних відносин товарного обміну. Саме договірною формою забезпечити необхідний баланс між попитом та пропозицією [8; с. 488], надати споживачеві той товар, в якому він має потребу.

На даний час українським законодавством проблема обігу результатів інтелектуальної діяльності в широкому сенсі фактично зводиться до врегулювання питань розпорядження майновими правами на

об'єкти інтелектуальної власності. *Що ж стосується обігу об'єктів інноваційної діяльності, то зараз для них не передбачено спеціальних правових норм, які встановлювали б правила та вимоги до розпорядження ними.* Правда, чинне законодавство містить два види договорів, які за змістом наближені до врегулювання відносин з передавання об'єктів інноваційної діяльності. Це договір на створення і передавання науково-технічної продукції, закріплений у ст. 331 ГКУ, та договір трансферу технологій, передбачений розд. IV ЗУ "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій".

Перший із зазначених договорів (договір на створення і передавання науково-технічної продукції) спрямований на врегулювання відносин щодо виконання зумовлених завданням замовника науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (зокрема, відносин щодо виконання науково-дослідних, проектних, конструкторських, технологічних робіт, створення дослідних зразків або партій виробів, налагодження експериментального або кінцевого виробництва). Предметом договору на створення та передавання науково-технічної продукції є власно науково-технічна продукція, якою ч. 3 ст. 332 ГКУ визнаються завершені науково-дослідні, проектні, конструкторські, технологічні роботи та послуги, створення дослідних зразків або партій виробів, необхідних для проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт згідно з вимогами, погодженими із замовниками, що виконуються чи надаються суб'єктами господарювання. Предметом такого договору може бути й модифікована науково-технічна продукція — різновид останньої, яка розроблена на її базі, має спільні

конструктивні ознаки з нею та створена з метою удосконалення експлуатаційних характеристик науково-технічної продукції, розширення та/або спеціалізації сфери її використання.

Договором на створення і передавання науково-технічної продукції може також передбачатися надання науково-технічних послуг, тобто здійснення діяльності у галузі науково-технічної інформації, патентів, ліцензій, стандартизації, метрології та контролю якості, науково-технічного консультування та супутня діяльність, що сприяє впровадженню науково-технічних розробок у виробництво, інші види діяльності, які сприяють одержанню, поширенню та використанню наукових знань. Ним можуть вирішуватися питання підготовки детальних креслень для виробництва, передвиробничого планування, поточного контролю, інженерного обслуговування поточного виробництва, випуску серійної продукції дослідним виробництвом, використання експериментальних установок для виробництва традиційної продукції не за призначенням. Ч. 5 ст. 331 ГКУ передбачений випадок ініціативного самостійного створення науково-технічної продукції суб'єктом господарювання без попереднього замовлення. У такому разі договір на створення і передачу науково-технічної продукції має укладатися лише у частині передачі такої науково-технічної продукції з наданням необхідних для її використання науково-технічних послуг та здійсненням допоміжної діяльності.

Договір на створення і передавання науково-технічної продукції спрямований на отримання таких науково-прикладних результатів, які можуть бути безпосередньо впроваджені у виробництво. Тобто предмет цього договору піддається визначенню, що

зумовлене конкретними виробничими умовами, в яких мають бути реалізовані результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Він носить комплексний характер, оскільки науково-технічна продукція охоплює кінцеві результати завершених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які проводилися з метою їх впровадження у виробництво. Прикладний характер, націленість на конкретний виробничий процес виділяють договір на створення і передання науково-технічної продукції серед інших договорів, за допомогою яких реалізується інноваційний цикл. Статтею 331 ГКУ не врегульовано права та обов'язки сторін договору на створення та передачу науково-технічної продукції, тому для їх визначення мають застосовуватися на підставі ч.7 ст. 179 ГКУ положення гл. 62 ЦКУ, що визначає особливості договірних відносин на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.

Таким чином, ГКУ містить норму, спрямовану на врегулювання відносин, які виникають у зв'язку з виконанням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Її правила певною мірою охоплюють відносини, пов'язані із комерціалізацією об'єктів інноваційної діяльності, однак вони не адаптовані, не уніфіковані до термінології та вимог інноваційного законодавства, не враховують повною мірою особливості правової природи таких об'єктів, зокрема, не закріплюють розподіл майнових прав на них між суб'єктами господарювання, залученими до їх створення.

Розділом IV ЗУ "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" передбачений такий вид договору, як договір про

трансфер технологій. Статтею 17 Закону зазначається, що трансфер технологій може здійснюватися, зокрема, шляхом укладення таких договорів: про поставку промислової технології; технічно-промислової кооперації; про надання технічних послуг; інжинірингу; про створення спільних підприємств; про надання в оренду або лізинг складових технологій, обладнання; а також шляхом комерційної концесії (франчайзингу) [9]. Такий перелік договорів, які Законом віднесено до договорів трансферу технологій, свідчить, що останній не є відокремленим, самостійним видом договорів. Зазначений договір використаний законодавцем як родове поняття, яке охоплює цілу низку договорів.

У контексті викладеного питання, слід звернути увагу на те, що *об'єкти інноваційної діяльності можуть виступати самостійними об'єктами господарського обігу, а тому доцільним є розроблення та законодавче закріплення спеціальних правових норм щодо договірних форм їхнього обігу*. Така постановка питання актуалізується ще й з тієї точки зору, що *інноваційні об'єкти вміщують в собі не лише майнові права на об'єкти інтелектуальної власності, а й результати робіт, послуги, інформацію, на відміну від самих об'єктів інтелектуальної власності, які в господарському обігу беруть участь лише у вигляді майнових прав*. Більше того, в інноваційних об'єктах часто наявні матеріальні носії, в/на яких знаходиться вираження їх сутності, що можна пояснити безпосереднім зв'язком з виробничим процесом та націленістю на впровадження, реалізацію. У результаті існування таких обставин зміст договорів на передання чи використання інноваційних об'єктів не може вичерпуватися лише умова-

ми про розпорядження майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності або лише умовами щодо виконання науково-дослідних чи дослідно-конструкторських робіт та передавання їх результатів — вони носять змішаний характер, включаючи елементи різних договорів. Хоча в приватноправовій сфері діє принцип "що не заборонено законом, то є дозволено", але, за необхідності, стимулювання розвитку ринку інновацій та побудови цілісного механізму правового регулювання національної інноваційної системи *вважаємо, що відносини з розпорядження об'єктами інноваційної діяльності, їх комерціалізацією потребують системного правового врегулювання, яке має враховувати комплексну природу останніх та має бути уніфіко-*

вано з правовим регулюванням договірних відносин, пов'язаних із створенням і переданням науково-технічної продукції.

Таким чином, правове регулювання відносин в інноваційній сфері не може зводитися до врегулювання лише безпосередніх інноваційних відносин, що складаються у процесі організації та здійснення інноваційної діяльності та опосередковують реалізацію інноваційного процесу, — воно має впливати на всю систему відносин в інноваційній сфері, які виникають на всіх рівнях функціонування національної інноваційної системи. ♦

Список використаних джерел:

1. Алексеев С.С. *Выражение особенностей предмета советского гражданского права в методе гражданско-правового регулирования. Виды гражданских правоотношений и метод гражданско-правового регулирования // Антология уральской цивилистики. 1925-1989: Сборник статей.* — М.: "Статут", 2001. — 431 с.
2. Бачило И.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. *Информационное право: учебник / Под ред. акад. Б.Н. Топорнина.* — СПб.: Издательство "Юридический центр Пресс", 2001. — 789 с.
3. Азимов Ч.Н. *Договорные отношения в области научно-технического прогресса.* — Харьков: Вища школа, — 1981. — 136 с.
4. Волынкина М.В. *Инновационное законодательство России / М.В. Волынкина.* — М.: Аспект Пресс, 2005. — 240 с.
5. Маренков Н.Л. *Инноватика: Учебное пособие.* — М.: Ком книга, 2005. — 304 с.
6. *Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002р., № 40-IV // Відомості Верховної Ради України.* — 2002. — № 36. — С. 266.
7. Дозорцев В.А. *Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сборник статей / Исслед. центр частного права.* — М.: "Статут", 2003. — 416 с.
8. *Гражданское право. Том 1: учебник. Изд. 5-е, перераб и доп. / Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого.* — М.: "ПБОЮЛ Л.В. Ружников", 2001. — 632 с.
9. *Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 р., № 143-V // Відомості Верховної Ради України.* — 2006. — № 45 (10.11.2006). — С. 434.